

Innovaatioekosysteemeillä globaalien haasteiden kimppuun

Ilmastonmuutoksen kaltaiset globaalit kestävyysaasteet ovat syntyneet pitkän ajan saatossa ja muilla kuin ekologisilla arvoilla ohjatun inhimillisen tekemisen sivutuotteena. Näitä ei voi ratkaista keskitetysti, vaan niiden taklaaminen kysyy hajautettua, yhteiskunnallista muutosta. Tämän edistämiseksi muun muassa YK:n kehitysohjelma UNDP ja EU:n johtava ilmastoaloite Climate-KIC pyrkivät hyödyntämään innovaatioekosysteemejä.

TEKSTI: MIKAEL SEPPÄLÄ

INNOVAATIOEKOSYSTEEMIT ovat vakiintuneita yhteistyön muotoja, joissa yhteisiä pyrkimyksiä jakavat toimijat ja instituutiot ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa, pyrkivät edistämään keskinäisriippuvuuttaan sekä muuntautumaan jatkuvasti suhteessa käsillä olevaan haasteeseen. Tiiviin yhteistyön myötä toimijat kykenevät kokoamaan yhteisiä resurssejaan, kehittämään jaettuun, toisiaan täydentäviä kyvykkyyksiä sekä vaikuttamaan toimintaympäristön uudistamiseen. Yksittäisillä organisaatioilla on harvemmin vipuvartta esimerkiksi rahoitusmallien tai lainsäädännön uudistamiseen, joten monista toimijoista koostuvat innovaatioekosysteemit voivat auttaa myös näiden uudenlaisen tekemisen yhteiskunnallisten puitteiden uudistamisessa.

Luottamus pohjaisista verkostoista jatkuvan yhteistoiminnan ekosysteemeihin

Verkostot ja ekosysteemit ovat toisilleen läheisiä käsitteitä. Siinä missä Timo Järvensivu (2019) määrittelee verkostotyön luottamus pohjaiseksi ja vastavuoroiseksi yhteistyöksi vapaiden toimijoiden välillä, ekosysteemit ovat verkostoja laajempia tai vakiintuneempia. Innovaatioekosysteemien voidaankin ajatella olevan organisoitumisen muotoja, joissa

Verkostotyö muodostaa ekosysteemien perustan, mutta innovaatioekosysteemeillä on usein käytettävissään esimerkiksi rahoitusta, TKI-infrastruktuureja, alustoja, foorumeja sekä ympäristöjä.

jaettua arvoa tai innovaatioita synnytetään jatkuvan yhteistoiminnan (collaboration) myötä (Ketonen-Oksi & Valkokari 2019). Verkostotyö muodostaa ekosysteemien perustan, mutta innovaatioekosysteemeillä on usein käytettävissään esimerkiksi rahoitusta, TKI-infrastruktuureja, alustoja, foorumeja sekä ympäristöjä (Laasonen et al. 2019). Nämä edesauttavat ekosysteemin toimijoiden yhteistä oppimista, tietotuotantoa, kokeilujen, pilottien ja demostratioiden tekemistä, organisaatioiden muuntautumista sekä toimintaympäristöön vaikuttamista (ibid).

Innovaatioekosysteemejä on hyödynnetty Suomessa yleensä uusien liiketoimintamahdollisuuksien kehittämiseen. Tämä perustuu siihen, että tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (TKI) on mahdollista, kun eri alueilla syntyy uusia keksintöjä tai teknologioita, joita yhdistämällä voidaan synnyttää uusia tuotteita, palveluita tai toimintamalleja. Yksittäisillä organisaatioilla on harvoin riittävästi resursseja ottaa haltuun näiden muodostamia kokonaisvaltaisia arvoketjuja, joten niiden kehittämisessä kaivataan

yhteistyötä. Esimerkkejä suomalaisista innovaatioekosysteemeistä ovat kiertotalouden parissa toimiva CLIC Innovation, digitaalisuutta ja materiaaleja yhdistävä DIMECC ja Helsingin seudun systeemisistä ilmatoratkaisuja ruokkiva Smart & Clean -säätio. Valtioiden, kuntien ja yksityisen sektorin yhteistyön edistäminen on näiden kaikkien ytimessä.

Esimerkkejä suomalaisista innovaatioekosysteemeistä ovat kiertotalouden parissa toimiva CLIC Innovation, digitaalisuutta ja materiaaleja yhdistävä DIMECC ja Helsingin seudun systeemisistä ilmatoratkaisuja ruokkiva Smart & Clean -säätio.

Yhdessä oppimisen paikkoja

Siinä missä uusien liiketoimintamahdollisuuksien kehittäminen on tärkeää ilmastonmuutoksen kaltaisten globaalien haasteiden taklaamisessa, emme voi ulkoistaa niiden kaipaamaa hajautetun, yhteiskunnallisen muutoksen edistämistä vain yritysälämälle, uusille tuotteille ja sovelluksille. Pitkällä ekosysteemytöseen oleva Climate-KIC on ottanut roolikseen laajentaa toimintaansa liiketoimintaekosysteemejä pitemmälle orkestroimalla tietotuotannon ja kokeilujen rinnalla myös ihmisten käyttäytymisen muuttumista ilmastoystävällisempään suuntaan, koulutusta ja taitojen kehittämistä, politiikkatoimiin ja lainsäädäntöön vaikuttamista sekä edistämään laajaa kansalaisten osallisuutta tekemisessä (Seppälä 2020; Mitchell 2020).

Climate-KICin ja UNDP:n edustajat vierailivat taannoin Sitra Labin tammikuussa 2020 järjestämässä kansainvälisessä Innovation Portfolio Sensemaking and Management -työpajassa, jossa he kuvasivat toimintatapojaan, joilla he tekevät innovaatioekosysteemytönsä. Keskeisessä roolissa työssä on se, että nämä organisaatiot eivät lähtökohtaisesti pyri kehittämään innovaatioita itse, vaan pikemminkin luomaan oppimisen paikkoja, joissa aiheeseen liittyvät olennaiset sidosryhmät ja kumppanit voivat hahmottaa käsillä olevia haasteita yhdessä sekä muuntaa toimintaansa opitun perusteella. Ekosysteemin orkestrointi suhteessa sen tavoitteisiin ja resursointiin sekä inhimillisten prosessien fasilitointi ovat Climate-KICin ja UNDP:n toimintamallien ytimessä. (Seppälä 2020.)

Kohti parempaa tulevaisuutta

Perinteistä projektityötä kuvataan toisinaan ivallisesti hankehumpaksi, jota tehdään ylevien tavoitteiden saavuttamiseksi, mutta vähäisellä vaikuttavuudella työn

Ihmisten käyttäytymisen muuttumista ilmastoystävällisempään suuntaan, koulutusta ja taitojen kehittämistä, politiikkatoimiin ja lainsäädäntöön vaikuttamista sekä edistämään laajaa kansalaisten osallisuutta tekemisessä.

kohteeseen. Tämä johtuu siitä, että projektit tai ohjelmat saatetaan nähdä hopealuoteina, jotka voivat yksin ratkaista käsillä olevat ongelmat. Mitä monimutkaisemmiksi käsillä olevat ongelmat muodostuvat, sitä enemmän kaivataan kansalliset, sektori-, osaamis- ja organisaatorajat ylittäviä yhteistyön muotoja. Innovaatioekosysteemit, jotka pyrkivät edistämään vaikuttavuutta globaaleihin haasteisiin, voivat auttaa yhteiskuntia ja globaaleja instituutioita muuntautumaan kohti parempaa tulevaisuutta. Yhteistyö näiden puitteissa ei synny itsestään, vaan tarvitaan lisää näitä uuden tyyppisiä, Climate-KICin ja UNDP:n kaltaisia organisaatioita, joiden tehtävänä on orkestroida ja fasilitoida haasteiden parissa toimivaa kenttää. ■

LUE MYÖS kirjoittajan Mikael Seppälän artikkeli *Kestävän kehityksen raportoinnista kohti sosiaalista ja ekologista kukoistusta*, s. 20–24. Kirjoittajan esittely sivulla 24.

Mitä monimutkaisemmiksi käsillä olevat ongelmat muodostuvat, sitä enemmän kaivataan kansalliset, sektori-, osaamis- ja organisaatorajat ylittäviä yhteistyön muotoja.

Nämä organisaatiot eivät lähtökohtaisesti pyri kehittämään innovaatioita itse, vaan pikemminkin luomaan oppimisen paikkoja, joissa aiheeseen liittyvät olennaiset sidosryhmät ja kumppanit voivat hahmottaa käsillä olevia haasteita yhdessä sekä muuntaa toimintaansa opitun perusteella.

LÄHTEET

Järvensivu, T. 2019. Verkostojen johtaminen. Opi ja etene yhdessä.

Ketonen-Oksi, S. & Valkokari, K. 2019. Innovation ecosystems as structures for value co-creation. *Technology Innovation Management Review*.

Saatavissa: <https://timreview.ca/article/1216>

Laasonen, Ruokonen, Talvitie, Lähteenmäki-Smith, Kolehmäinen, Ranta, Järvelin, Piirainen. 2019. Selvitys innovaatioympäristöjen ja -ekosysteemien menestystekijöistä sekä julkisen sektorin rooleista kehityksessä. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019: 32*. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161808>

Mitchell, T. 2020. *Transformation, in Time - Our Journey to a portfolio approach to systems change*. Esitys työpajassa.

Saatavissa: <https://www.slideshare.net/SitraFund/tom-mitchell-transformation-in-time-our-journey-to-a-portfolio-approach-to-systems-change>

Seppälä, M. 2020. *Lab loki #12: Innovaatioportfolioiden ja portfolio-oppimisen kansainväliset tuulet*.

Saatavissa: <https://www.sitra.fi/blogit/lab-loki-12-innovaatioportfolioiden-ja-portfolio-oppimisen-kansainvaliset-tuulet/>